

V jeseni življenja

Kako je postlano starejšim ljudem v naši občini in v Ljubljani sploh — Zakaj je potrebno 1200 ležišč v domovih, v prihodnje še okoli 1500 — Vsak dvanajsti Ljubljančan star nad 65 let

Ljubljana je mesto s starejšo populacijo, saj v njem živi že osem odstotkov ljudi, starih nad 65 let. Razvoj Ljubljane predvideva, da bo tu leta 2.000 že 13 odstotkov vseh njenih prebivalcev starih nad 65 let, to pa je kar 41.000 ljudi, toliko, kolikor jih danes šteje ena cela ljubljanska občina. Za okoli sedem odstotkov teh ljudi bo potrebno zagotoviti prostor v sodobnih domovih, ki omogočajo nego in oskrbo tistim starejšim občanom, ki ne morejo ali ne želijo živeti sami ali v družini. Že zdaj potrebujemo v Ljubljani 1200 ležišč v domovih, v prihodnje pa jih bomo potrebovali še okoli 1500.

Vemo torej, da nam danes močno primanjkuje prostora v domovih za ostarele, na drugi strani pa tudi varstvo ostarelih, nega na domu, še zdaleč ni takšno, kot bi moralo biti. Zato smo na naš razgovor povabili direktorico Doma na Taboru, Meto Bele in socialno delavko Centra za socialno delo občine Center, ki dela na tem področju.

Ce bi torej začeli z domovi za starejše...

»Da bi se bolje razumeli, bi takoj v začetku rada poudarila vsebino besed »urejanje pogojev življenja v starih letih«,

je povzela besedo tovarišica Beletova in nadaljevala. »Ce pravimo, da urejamo pogoje življenja v starih letih, je to čisto drug, kvalitetnejši pristop k problematiki, ki jo ljudje le počasi začenjajo razumevati. Včasih se nam je zdelo, da je za stare vse dobro, pa tudi, če je deset postelj v eni sobi. No, kljub temu smo, mislim, glavno bitko že dobili. Drugačno miselnost med ljudmi čeprav, moram takoj omeniti še eno zanimivost: nekateri zdravniki težko razumejo ta sodobnejši koncept. Za njih je subjekt bolnik, ki

je tudi star, za nas pa je subjekt star človek, ki je tudi bolnik... Tuji v domovih za stare niso subjekti samo betežneži, onemogli in tako naprej, ampak stari ljudje, ki so tudi bolni... Ljudje, ki so zdaj tu doma, doživljajo čustvene strese, ker so se ločili od svoje družine...«

KDAJ SE STAR ČLOVEK ODLOCI ZA PREHOD V DOM?

»Problem nastane običajno takrat, ko se v enem sodobnem, praviloma manjšem stanovanju, znajdejo tri generacije — dedek in babica, ki sta stara okoli 70 let in sta pred desetimi leti še varovala vnučke, ti vnučki pa so zdaj že polnoletni in si že ustvarjajo svoje družine, in seveda sta tu vmes še oče in mati oziroma tista srednja generacija. No, tako postane v stanovanju gneča...«

Ne pozabimo pa seveda, da potrebujejo starejši ljudje nego in pomoč, ki jim ju, kot vidite, številna družina včasih tudi ne more nuditi. Sicer pa se tudi družine vse bolj drobijo, »mladi in stari ne gredo skupaj«. In vse manj je prisoten problem denarja, problem plačila, vse bolj pa prostora in

časa. Sicer pa živimo v nekem prehodnem obdobju, ko so bili stari ljudje, ki zdaj prihajajo ali so pred nekaj leti prihajali v dom, bili prepričani, da bodo starost preživeli pri svojcih.

Mi, današnja generacija smo na to pripravljeni, vemo, da je naša perspektiva najverjetneje sodoben dom. Včasih je bil zato ta prehod tako boleč (ko je v zraku visela tista grozna beseda — hiralnica), zdaj pa prihajajo ljudje vse bolj pripravljeni.

IN KAKŠEN NAJ BO SODOBEN, ZA DANASNJE POTREBE USTREZEN DOM

Sodoben dom mora biti nekakšen strokovni center tudi za druge dejavnosti (dietična prehrana, družabni center), imeti mora organizirano strožniško službo in nego na domu. Občina Center se je pred desetimi leti prva odločila zgraditi tak sodoben dom, to je današnji Tabor (v celoti ga je sama tudi finansirala). In če bomo v prihodnje imeli na voljo dovolj prostora v lepih, sodobno urejenih domovih, da bodo starejši ljudje vedeli, da bodo, če bo treba, v njih vsak čas našli zatočišče, jim bo to pomagalo živeti na zunaj mirno in samostojno življenje.

V domu na Taboru prevladujejo enoposteljne sobe. Stara človeka pač ni mogoče prevzgjajati — delno se seveda mora prilagoditi — ne bo pa spremenil svojih navad. Večposteljne sobe praviloma ne pridejo v poštev, saj so še

dvoposteljne včasih »težke«. Denimo na primer, dve ženski sta lahko vsaka zase naravnost sijajni, ampak skupaj pa ne moreta živeti. Simbioza se običajno skrha pri vprašanju spanja, smrčanja, odpiranja ali zapiranja oken, luči ali temi in česa podobnega.

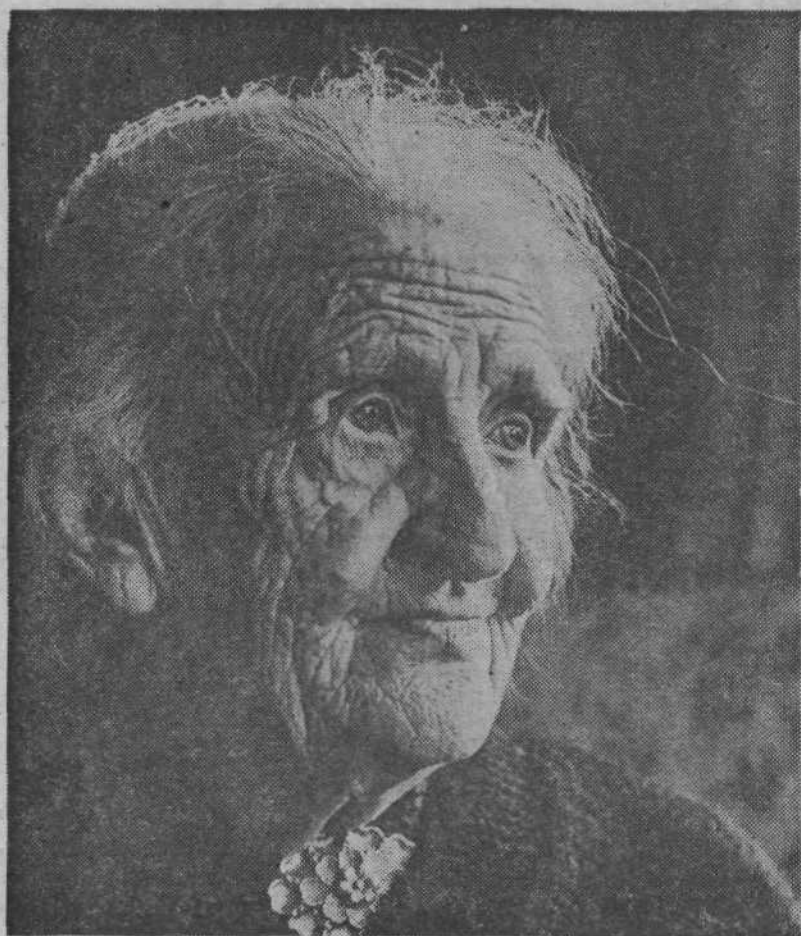
JE RES, DA SI TABOR LAHKO PRIVOŠČIJO LE BOLJE SITUIRANI, DA JE PRECEJ DRAG

Vidite, zdaj bom pa rekla nekaj, kar mogoče ne bo preveč popularno. Za tiste brezdelneže, ki vse svoje življenje družbi niso dali prav ničesar, ampak so vedno od družbe le zahtevali, res ni potrebno, da bi imeli povsem enak standard, kot ga ima nekdo, ki je štirideset ali več let le dal od sebe, kolikor je pač zmogel. Seveda tudi pijančkov in brezdelnežev ne smemo pustiti ob strani, minimalne pogoje jim pač moramo zagotoviti, saj udobnosti in ugodnosti tako ne znajo ceniti.

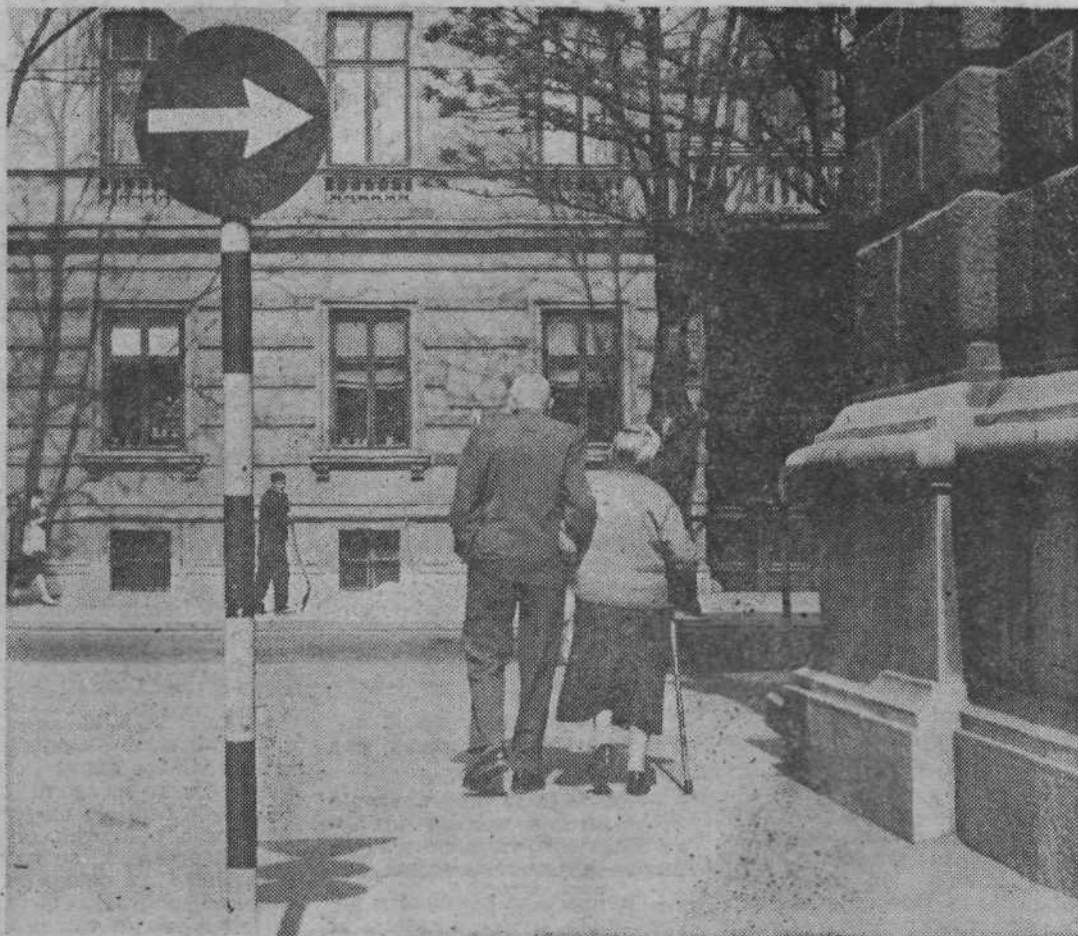
Se glede cene. Dnevna oskrba velja našega oskrbovanca od 55 do 65 dinarjev (imamo tri kategorije sob) in to se nekemu zdi veliko, samo prenočišče nekje v hotelu pa stane 100 dinarjev, to pa ni veliko! Ne, drago ni pri nas, le za upokojenca je to veliko denarja.

LETOS SE JE K TABORU PRIKLJUCIL TUDI DOM NA POLJANAH

Zavod na Poljanah je bil že star in dotrajan (saj to je še vedno). Še preden je bil nov

Marsikaj lepega je v našem domu.

Ali bova tudi midva zavila na desno?

objekt končan, se je pokazalo, da bi bila to sila draga investicija, če bi pridobili samo 75 postelj. Kasneje smo načrt nekoliko spremenili, Poljane so se priključile k Taboru, ustanovitelj, občinska skupščina Center, pa je zagotovil denar za dokončno ureditev novega objekta na Poljanah, kjer bo v končni fazi 205 ležišč. Pričakujemo, da bo ta novi del zgrajen do zime.

KOLIKO LJUDI JE ZDAJ NA TABORU IZ POSAMEZNIH OBCIN

Iz občine Center jih je največ, 57 odstotkov, iz Viča 12, izvenljubljskih pa je 8 odstotkov varovancev. Iz občine Šiška jih je 9 iz občine Moste-Polje pa tudi 9 odstotkov. Podatki ustrezajo tistim, ki govorijo, koliko starejših ljudi živi v posamezni občini. Največ jih je v Centru, in sicer v krajevni skupnosti Stara Ljubljana, sledijo pa si Vič-Moste, Šiška ter Bežigrad, ki imata manjšo populacijo. Tako lahko pričakujemo, da se bodo problemi domskega varstva ostarelih v Centru počasi umirili in se pojavili v Šiški in za Bežigradom. Prav zaradi tega je tako zelo važno, da se vprašanja gradnje novih domov v Ljubljani lotevamo v okviru mesta.

Povprečna starost naših oskrbovancev je 80 let, najmlajši je star 59, najstarejši pa 97 let.

Pred kratkim smo imeli tudi prvo poroko, on je bil vdovec, star 86 let, ona še sama, nikoli poročena, stara 78 let. Oba sta intelektualca in sta prav čeden par. Silno sta srečna. Ona je rekla: Če si v mladosti srečen je lepo ampak če si v starosti srečen je pa desetkrat več vredno...«

Sicer pa prihaja v dom vse več zakonskih parov. Poklicna struktura je tudi precej pisana. Med ženami je še vedno največ gospodinj, takoj za njimi so uradniki, tako imenovana ljubljanska srednja struktura (12 odstotkov), 17 odstotkov je kvalificiranih delavcev, med njimi pa so tudi inženir, pravnik, profesor. No, med oskrbovanci je tudi nekdanja hlevska dekla, ki 33 let ni spala drugje kot v hlevu zdaj pa se pri nas imenitno počuti. Izhaja iz moščanskega obrobja.

POGOSTO SLISIMO, OH TA NESREČNI DOLGČAS V STARIH LETIH

»Vidite, to je problem, ki ga pa nikakor ne smemo oceniti na hitro, površno. Problem okupacije, zaposlitve, kakršnekoli aktivnosti starih ljudi je vsekakor živ, toda tu nimamo na voljo nikakršnih šablon, kako jih bomo kratkočasili. Smo jih vprašali, vsi so rekli, da, dolgčas nam je. Ali bi kaj delali? Ne, ne bi delali, ampak nekaj bi počeli. Nekaj početi pa je tudi delo, mar ne? Vedeti moramo da nekateri stari ljudje lahko le še ždijo in nam se zdi, da se grozno dolgočasijo. To je pač populacija, ki popuša in na vse te stvari, na staranje je treba gledati realno, trezno. Pri nas ni mogoče reči, zdaj bomo pa pletli košare iz šibja ali pa, zdaj pa je ura kvačkanja... Ljudje sami radi pridejo v jedilnico, se pogovarjajo, opazujejo, nekaj počnejo.

Sicer pa imamo pri nas zelo aktivno družabno življenje, predavanja o prometu, o modi, potopisne pogovore, čajanke. Motivi in interesi so lahko silno različni in kratki, vendar sodoben dom lahko nudi naravne oblike združevanja. Oskrbovanci se sestajajo zdaj pri enem, zdaj pri drugem, medtem pa v velikih skupnih sobah ni tistega vzdušja, kot bi ga pričakovali. Imamo pa tudi lepo urejeno knjižnico in lepo — dobro obiskano telovadnico in končno so tu tudi obiski.

V domu sicer vlada red in disciplina, toda »dnevni red« je precej svoboden (zjutraj od pol osmih do pol devetih zajtrk, od enih do dveh kosilo s priloženo malico). V prostem času pa ljudje odhajajo na sprehode, marsikdo ima svoj televizor v sobi. Cimprej bi radi tudi nabavili telefone v sobe. Tem ljudem veliko pomeni, če lahko vzdržujejo stike s svojci tudi po telefonu.«

DRUŽBENI DOGOVOR O DOMOVH

Domov je, kot že vseskozi poudarjamo, premalo vendar je že izdelan konkreten družbeni dogovor o ustanavljanju in finansiranju domov za starejše ljudi v Ljubljani. Gre za

samoupravno sporazumevanje med ljubljanskimi občinami o skupnem financiranju in gradnji teh domov v mestu.

V tem sporazumu, pričakovali je, da bo kmalu podpisan, so natančno zapisane potrebe po tovrstnih domovih v Ljubljani.

V teh domovih bi morala biti vsaj polovica enoposteljnih sob, 25 odstotkov dvo ali večposteljnih sob ter 25 odstotkov takih sob, ki bi jih lahko po potrebi spremenili v enoposteljne. Po programu naj bi še letos dogradili Poljane in bodoči dom za Bežigradom in potem postopoma naprej po posameznih občinah.

Ta dogovor naj bi podpisali mestna in občinska skupščina, mestni sindikalni svet, mestni odbor društev upokojencev in sklad za urejanje stanovanjskih zadev upokojencev pri republiški skupnosti.

DELO SOCIALNIH DELAVCEV

Za vsestransko varstvo ostarelih na »terenu« skrbijo v občini socialni delavci Centra za socialno delo v občini. Pri tem tesno sodelujejo s socialno zdravstvenimi komisijami v krajevnih skupnostih. Gre za kompleksno obravnavo kakorkoli ogroženih, zlasti starih ljudi na terenu in najrazličnejše oblike pomoči, kot so denarna, materialna pomoč, skrb, da je pravočasno zagotovljena nega na domu ali namestitvev v dom za ostarele.

Seveda se socialni delavci na terenu srečujejo z vrsto problemov. Kot sta nam poudarili socialni delavki Centra Andreja Drnovšek in Darinka Kabečka, se dostikrat srečujejo s problemom nastanitve bolnega starejšega človeka ob odpustu iz bolnišnice. Ko je tak človek sicer že toliko ozdravljen, da bolnišnične nege ne potrebuje več, nujno pa rabi nego na domu. Tako pa po eni strani nimamo dovolj strežnega osebja (v Centru jih je 8 pri zdravstvenem domu, potrebovali bi jih okoli 150, v celi Ljubljani pa kar čez 300) po drugi strani pa prav tako manjka prostora v domovih za ostarele.

Tako se pogosto dogaja, da ostane tak človek bodisi po nepotrebnem dalj časa v bol-

nišnici ali pa je treba zanj na vrat na nos poiskati ustrezno namestitev v domu. To pa je v sedanjih razmerah izredno težko. Po mnenju Centra za socialno delo bi nujno morali okrepiti socialno službo v bolnišnicah, konkretno v ljubljanskem kliničnem centru, da bi zdravljenje in socialna skrb za starega človeka potekali vzporedno.

V prizadevanjih, da bi strokovni delavci Centra za socialno delo res celovito spremljali posameznega ostarelega človeka, pripravljajo na terenu pogovore s tistimi, ki lahko nudijo ostarelim in osamlje-

nim sosedsko pomoč, včasih se je treba pogovarjali s svojci in vzpostavljati zrahljane čustvene vezi. Velikokrat osamljeni starejši ljudje ne potrebujejo drugega kot nekoga, ki se mu lahko izpovedo, nekoga, ki je pripravljen prebiti z njimi v pomenku uro ali dve.

Družbeno denarno pomoč v občini Center prejema 210 ljudi, izključno s to pomočjo pa se od teh preživlja 37 ljudi. Lani je ta pomoč znašala 720, letos pa je 950 dinarjev, to je približno 90 odstotkov od najnižje pokojnine.

R. R.

Lepo, da ste me prišli obiskat

Najlaže je premišljevat v miru

Zavod s plemenito nalogo

Skoraj vsako jutro, ko sem čakal na avtobus — po navadi nas je bilo kakšnih deset, petnajst šolarjev, dve učiteljici, ženske in moški srednjih let, smo videli tudi njiju. Starejšega moža, najbrž dedka in dečka. Sprva smo nekateri navidezno odsotno, drugi pa kar naravnost buljili v dečka. Dedek se ni menil za naše vprašujoče, pomilovalne poglede in šepetanja. Navadil se je, da mimoidoči popasejo oči na njegovem dečku, ki je drugačen, kot večina drugih. V avtobusu se je včasih — nam se je tako zdelo, deček brez razloga smejal na ves glas in pri tem grrgal besede, ki jih nismo razumeli, drugič pa se je spet deček, ki mu nismo znali določiti starosti, na ves glas hudoval in silil s sedeža. Dedek miren in spokojno tih ga je miril, ko je otrok skozi okno na ulici kaj nenavadnega zagledal in začel cepetati z nogami. Rad bi planil, kot ptička, kar skozi okno...

Teh srečanj sem se spomnila oni dan, ko sem obiskala posebno osnovno šolo vzgojnega zavoda Janeza Levca v Ljubljani na Karlovški cesti.

Internat. Kot vsi drugi. V njem živi kakšnih sto otrok. Pričakovala sem, da se bo vame, ko sem iskala ravnateljstvo pisarno, zdaj, zdaj zapodila

skupina divje razigranih otrok. Pa je bilo vse tiho. Povsod po dolgih, vendar še zdaleč ne tako prostranih in svetlih hodnikih, kot v novih modernih šolah, vlada čistoča in in red. Še več, obiskovalca prevzame nekakšna prijetna domačnost, ki jo pričarajo v kotih postavljene mizice s cvetjem, ličnimi izvezanimi prtički in izbranimi svetili, doma izdelanimi.

K vzgojnemu zavodu Janeza Levca sodijo pravzaprav trije objekti, posebna osnovna šola z internatom na Karlovški 18, oddelke te šole na Levstikovem trgu, oddelke za delovno usposabljanje v Jaršah in manjša knjigovodska delavnica.

Prvi razred za šolanje duševno prizadetih otrok je bil v Ljubljani ustanovljen pred 62. leti. V zadnjih časih, zlasti odkar imamo male šole, se vedno več otrok direktno vpiše na posebno šolo. Tem učencem je prihranjen občutek neuspeha, občutek manjvrednosti, ki se vtisne otroku, ko po dve, tri ali več let brez uspešno obiskuje redno šolo in jih šele potem sarši prešolajo na posebno šolo. Kajti — beremo v Zborniku — vsakdo je lahko srečen, tudi prizadeti otrok, le tam, kjer začuti, da ima uspeh, kjer ga ostali otroci ne podcenujejo, kjer se

lahko s čim izkaže, kjer ga občudujejo — tudi njega.

Na šoli delajo zdravniki specialisti, psihologi, socialni delavec, logoped, učitelj za korekturno gimnastiko, in vsi tesno sodelujejo z učitelji in vzgojitelji. V času šolanja se v otroku postopoma razvijajo tiste sposobnosti, ki jih bo v življenju najbolj potreboval.

Ko si z ravnateljem ogledujeva razrede, spalnice, delavnice, dobim vtis, da se prav nič ne razlikujejo od drugih internatov in osnovnih šol, le učitelji nosijo bele halje in ponekod imajo razporejene klopi v polkrogu, otroci pa so videti

bolj sproščene vedenja. To so duševno lažje prizadeti otroci. Po končanem šolanju se bodo zaposlili v najrazličnejših podjetjih, pretežno kovinske stroke. Nekateri, izjeme seveda, pa bodo lahko delali le v DEC, delavnici pod posebnimi pogoji.

Za srednje duševno prizadete otroke v Ljubljani skrbi oddelke tega zavoda v Jaršah. Šolanje, oziroma delovno usposabljanje je razdeljeno na več stopenj, začenja se s prvo stopnjo, ki ustreza vrtcu ali mali šoli in se zaključuje z zadnjo stopnjo, predpripravo za delo v delavnici (med njimi

pomočniki kuharjev, delavci v kovinski, grafični stroki in podobno).

Zavod v Jaršah ima v neposredni bližini organizirano tudi rejsko službo, žal pa je rejniških družin zaradi neurejenega njihovega statusa še premalo. Prav tako je v Ljubljani premalo oddelkov za varstvo te kategorije, srednje in teže duševno prizadetih otrok, medtem, ko je za lažje prizadete bolj urejeno, saj se skoraj vsi, ki uspešno končajo posebno osnovno šolo, vključijo v redno proizvodnjo.

R. R.

Gibanje na svežem zraku res ni napačno